Паэтычныя творы для немаўлят

(першы год жыцця)

Паэтычнае слова спрадвеку выкарыстоўваецца ў выхаваўчых і дыдактычных мэтах. Знаёмства дашкольнікаў з беларускай паэзіяй пачынаецца ад самага нараджэння. Паводле народнай традыцыі, першыя ўздзеянні на ўспрымальную душу дзіцяці на ўзроўні мастацтва ажыццяўляюцца з дапамогай фальклорных твораў.

Калыханкі, забаўлянкі, прыгаворкі, песенькі – вось тыя дасканалыя мастацкія формы фальклору з дапамогай якіх адбываецца знаёмства з мастацкім гучаннем твора, багаццем і разнастайнасцю навакольнага свету. Менавіта малыя вершаваныя формы фальклору , па зазначэнні К. І. Чукоўскага, складаюць разумовы пажытак дашкольнікаў, далучаюць дзіця да асноў народнага маўлення. Цэлая гамма пачуццяў – захаплення, пяшчоты, задавальнення – перапаўняе гэтыя творы. Эмоцыі радасці, даверу, перакананасці ў станоўчым закладзены ў самой іх пабудове. Вершаваныя жанры фальклору ўяўляюць сабой расфарбаваныя яскравыя славесныя карцінкі, якія састаўляюць свет штодзённых уяўленняў дзіцяці.

Знаёмства дзіцяці з вершаванымі фальклорнымі формамі пачынаецца з калыханак. Матчына ”песня неўміручай любві да дзіцяці” дапамагае заспакоіць малога незвычайнай меладычнасцю і павольным, размераным рытмам мовы. Пяшчотнае выкананне дарослым калыханкі спрыяе

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

ўстанаўленню паміж ім і дзіцём шчырых узаемаадносін, паступова вядзе немаўля да ўспрымання чалавечага голасу як сігналу зносін. Узмацненню эмацыянальнага кантакту паміж дарослым і дзіцём спрыяюць моўныя асаблівасці калыханкі – гукавая сіметрыя, паўторы. Напоўненая пяшчотай і лірызмам калыханка з'яўляецца першай прыступкай, па якой пачынаецца ўзыходжанне дзіцяці да мастацтва слова, выхавання паэтычнага слыху. Разам з тым калыханкі гэта своеасаблівая народная псіхатэрапія. Іх мяккае гучанне заспакойвае дзіця, улагоджвае і закалыхвае яго.

Знаёмства дашкольнікаў з калыханкамі дапамагае ў далейшым наладжваць гульні з лялькамі, дзе дзіця ў час закалыхвання лялькі самастойна выконвае пяшчотную песеньку .

А ты , коцінька-каток...

А ты , коцінька-каток,
Ў цябе шэранькі хвасток.
Ты прыходзь к нам начаваць,
Будзеш Янку калыхаць,
А я шэраму катку
За работу заплачу –
Дам гарлачык малака
І кавалак пірага.

Баю- баінку, баю..

Баю- баінку, баю,
Не лажыся на краю,

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Не лажыся на краёк,

Прыйдзе шэранькі ваўчок,

Прыйдзе шэранькі ваўчок

Ён ўсхопіць за бачок...

Люлі, люлі, люлі...

Люлі, люлі, люлі,

Ўсе дзеткі паснулі.

Адна мая ляля

Не спіць, не гуляе,

З катком размаўляе.

Каток шэры, каток шэры...

Каток шэры, каток шэры,

Прыбяжы да нас у сені.

Будзеш у нас начаваць

І дзіцятка калыхаць.

Ах ты , коцік, мой каток...

Ах ты , коцік, мой каток

Ў цябе шэранькі хвасток.

Прыйдзі ў хату начаваць,

Маю Волечку качаць.

Пайшоў коцік на таржок...

Пайшоў коцік на таржок

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Купіў Юрку піражок,

Пайшоў коцік на вулку,

Купіў Юрку булку.

Пайшоў коцік рэпку рваць,

Юрку трэба крэпка спаць.

Люлі-люлі, люляшу...

Люлі-люлі, люляшу,

Я дзіцятка калышу,

Нітачку звіваю

Песеньку спяваю.

А..., а..., люлі, а..., а..., люлі,

А..., а..., люлі, а..., а..., люлі,

Спі, сыночак міленькі,

Галубочак сізенькі,

Мой сыночак будзе спаць,

А я буду калыхаць.

Ходзіць певень па капусце...

Ходзіць певень па капусце,

Носіць сон у белай хустцы.

Усенькім дзецям прадаваў,

А Ганульцы дарма даў.

Люляю-люляю...

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Люляю-люляю,

Я коціка налаю,

Каб ён да нас не хадзіў,

Цябе , дзетка, не збудзіў,

А ты, каток , пайшоў вон,

А дзетачцы аддай сон.

Ходзіць сон каля вакон,

А дрымота каля плоту,

І пытае сон дрымоту:

-- Дзе мы будзем начаваць?

-- Дзе хацінка цяпленька,

Дзе хацінка маленька.

Апсік, апсік, каточак...

Апсік, апсік, каточак,

Не хадзі ты ў садочак,

І не тапчы кветачак,

І не будзі дзетачак,

Няхай кветачкі цвітуць,

Няхай дзетачкі заснуць.

Люлі, люлі, дзеткі , спаць,

А я буду калыхаць.

Люлі-люлі-люленькі...

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Люлі-люлі-люленькі,

Прыляцелі гуленькі,

Селі яны ў люленькі,

Сталі яны гуркатаць,

Дзіцятачка калыхаць.

Маўчы, маўчы, не крычы.

Люлі-люлі-люлі...

Люлі-люлі-люлі,

Усе дзеткі паснулі,

Адна мая ляля

Не спіць, не гуляе,

Не спіць , не гуляе,

З катком размаўляе.

У працэсе дагляданння дзіцяці дарослыя не могуць абысціся без, так названай, паэзіі пеставання. У час кармлення, купання малога дзіцяці актыўныя дзеянні дарослага, суправаджаюцца невялікімі па памеры вершаванымі прыгаворамі, пястушкамі. Гэтыя прыгаворы носяць у большай ступені гумарыстычны характар, тым не менш яны з'яўляюцца вельмі значнымі для дзіцяці. Немаўля ўслухоўваецца ў гукі паэтычнай мовы пястушак, улаўлівае іх рытм, асобныя гукаспалучэнні і пступова пранікае ў іх сэнс.

Так, ставячы малога на ножкі, маці прыгаворвае:

Дыбкі, дыбок,

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Скора Міхасіку – гадок!

Купанне дзіцяці суправаджаецца наступнымі вершаванымі радкамі:

З гуся вада,

З Петруся худоба.

З гуся вада,

З Петруся худоба.

Пагладжваючы хворае месца ў малога, матуля прыгаворвае:

У сарокі балі,

У вароны балі,

У Алёнкі зажыві.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ